

MISSÄ OLET, MINNE MENET MAISEMA-ARKKITEHTUURI?

RANJA HAUTAMÄKI

Alan viimeiset 30 vuotta kertovat, miten pieni mutta kasvava joukko maisema-arkkitehteja on tarttunut yhä monipuolisimpiin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja etsinyt ratkaisuja kaupunkien kasvun, ekologisen tasapainon ja sosiaalisen hyvinvoinnin sekä maiseman suojelun ja hoidon kysymyksiin. Ala on kasvanut, tehtäväkuva laajentunut ja ammattilaiset sijoittuneet eri puolille maata ja erilaisiin hallinnollisiin tehtäviin. Maisema-arkkitehdit ovat kolmen vuosikymmenen aikana vakiinnuttaneet asemansa ja tehneet maastamme paremman paikan asua. Kun pohtii tapahtunutta, tulee mieleen amerikkalaisen maisema-arkkitehdin ja professorin Laurie Olinin toteamus: "On vaikea keksiä toista alaa, joka olisi tehnyt näin paljon yhteiskunnan hyväksi näin pienellä joukolla ja näin ohuella ymmärryksellä alansa kysymyksenasettelusta ja tavoitteista."

Olinin lausahdus sisältää piikin: nuorella, innokkaasti parempaa maailmaa rakentavalla alalla ei ole ollut aikaa luoda alansa teoreettista pohjaa eikä kyseenalaistaa omia valintojaan tai käydä vuoropuhelua muun tieteen kentän kanssa.

Maisema-arkkitehtuurilta puuttuu myös kansainvälisesti arvioituna teoreettinen ja kriittinen tutkimusperinne, joka on jo itsestään selvä osa maisema-arkkitehtuuria huomattavasti vanhempaa arkkitehtuurin alaa. Siltä uupuu myös profession itseymmärrys eli näkemys ammattikuntansa roolista ja profession kehittymisestä, sillä maisema-arkkitehtuurin professiotutkimusta ei ole juurikaan tehty.

Ongelmaan on nähdäkseni hyvin yksinkertainen ratkaisu: maisema-arkkitehtuurin tutkimusta ja tutkijoita tarvitaan enemmän. Vaikka maisema-arkkitehdit ovat juurruttaneet asemansa kentällä kolmen vuosikymmenen aikana, tutkimuksen piirissä maisema-arkkitehti on edelleen harvinaisuus. Praktiikkakeskeisellä alalla ja muodonantoa korostavassa koulutuksessa tutkimuksen kohtalona on ollut jäädä ammatinharjoittamisen varjoon. Samaan aikaan kuitenkin maiseman moniulotteinen tutkimuskenttä on vahvistunut. Maisemaa ja kulttuuriympäristöä, viherrakennetta, ekosysteemipalveluja ja luontopohjaisia ratkaisuja tutkitaan humanistisissa ja yhteiskunta- ja luonnontieteellisissä yliopistoissa

sekä tutkimuslaitoksissa. Maiseman tutkimuksen parissa ahkerovat maantieteilijät, ekologit, yhteiskuntatieteilijät ja humanistit, kovin harvoin maisema-arkkitehdit.

Uuden alan tutkimuksen vakiintuminen on aina hidasta ja edellyttää, että ammattikunta kasvaa ja saavuttaa "kriittisen massan" – riittävän laajuuden ja tiheyden, joka saa aikaan muutoksen. Nyt tuo raja ollaan nähdäkseni saavuttamassa. Maisema-arkkitehteja on Suomessa lähes kolmesataa, ja tutkimusta kohtaan on voimistuvaa kiinnostusta. Vaikka maisema-arkkitehtuurin alalta on vasta kaksi väitöstä, uusia on tulolla. Muutoksen myötä tutkimus, joka pitkään kasvoi praktiikan varjossa, on vakiinnuttamassa asemaansa itsenäisenä alana. Tutkimus, joka pitkään miellettiin etäiseksi teoriaksi, on palaamassa yhteen praktiikan kanssa ja näin vahvistamassa alan ydintä. Tutkimus voi tukea alan teoreettista pohjaa ja arvioida kriittisesti sen kysymyksenasettelua. Näin se korjaisi juuri sitä puutetta, josta Olin oli huomauttanut.

Maisema-arkkitehtuuri on sisäsyntyisesti tieteiden välistä ja ratkaisukeskeistä. Sillä on onni – ja epäonni – asettua monien kategorioiden väliin: tieteen ja taiteen, luonnon ja kulttuurin, ekologian ja estetiikan, suojelun ja uuden luomisen. Epäonni siinä mielessä, että se joutuu usein puolustamaan asemaansa jommankumman leirin taholta ja sen kahtaalle kurkottamista saatetaan vieroksua. Välissä oleminen on kuitenkin ennen kaikkea onni, koska asetelma tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen. Se, että ala sijoittuu kategorioiden väliin, tekee siitä dynaamisen ja jatkuvasti suuntaansa etsivän. Tieteiden ja taiteiden välinen vuo-

ropuhelu, luonnontieteellisen ja humanistisen tiedon sekä luovien taitealojen yhdistäminen avaa maisemaan lukemattoman määrän erilaisia näkökulmia. Ratkaisukeskeisyys ja ekologinen sekä sosiaalinen vastuu tekevät maisema-arkkitehtuurista alan, jolla on halua ja kykyä tarttua yhteiskunnan ja ympäristön kannalta relevantteihin kysymyksiin ja tuoda niihin ratkaisuja.

Kirjan lehdillä ammattikunta on arvioinut tulevaisuuttaan hyvin myönteisesti. Myös opiskelijoissa ilmenee halu vaikuttaa ympäristöön ja osallistua yhteiskunnallisten haasteiden ratkomiseen. Suuret globaalit kysymykset – ilmastonmuutos, kaupungistuminen, biodiversiteetti, terveys ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus – pysyvät agendalla ja maisema-arkkitehtien työpöydillä vielä pitkään. Globaalien ongelmien ohella paikalliset kysymykset vaativat huomiota. Miltä näyttää maamme ja mihin suuntaan haluamme sen kehittyvän? Mikä on maisemassamme erityistä ja arvokasta ja miten voimme vaalia sen arvoja ja luoda edellytykset ekologisesti kestäväälle tulevaisuudelle? Maisema-arkkitehteja, maiseman tekijöitä, tarvitaan vastaamaan näihin kysymyksiin, joiden ytimessä on ymmärrys ihmisen ja maiseman ykseydestä ja keskinäisestä riippuvuudesta. Kun pidämme huolta maisemasta, se pitää huolta meistä.

Ranja Hautamäki nimettiin maisema-arkkitehtuurin professoriksi huhtikuussa 2017. Hän on ensimmäinen koulutusohjelmasta valmistunut, väitellyt maisema-arkkitehti. Professorina hänelle keskeinen tehtävä on alan tutkimuksen vahvistaminen.